บทความวิชาการ

เอเชียนเกมส์ 1998: การนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทย ภายใต้บริบทวิกฤติเศรษฐกิจ*

THE 1998 ASIAN GAMES: THE REPRESENTATION OF THAILAND'S NATIONAL IMAGE IN THE CONTEXT OF THE ECONOMIC CRISIS

อภิเชษฐ กาญจนดิฐ
Apichest Kanchanadit
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand
Corresponding author E-mail: apichest@tsu.ac.th
Tel: 089-050-7325

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง "เอเชียนเกมส์ 1998: การนำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศไทยภายใต้บริบทวิกฤติเศรษฐกิจ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ารัฐไทยใช้การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ.1998 นำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศอย่างไรภายใต้บริบทวิกฤติการณ์ครั้งสำคัญของประเทศที่เรียกว่า "วิกฤติต้มยำกุ้ง" อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำมากที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ โดยที่การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์วิเคราะห์เอกสารจากหน่วยงานภาครัฐ สิ่งพิมพ์ร่วมสมัยและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า เดิมทีรัฐบาลไทยในช่วงต้นทศวรรษ 1990 ซึ่งอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเติบโต เสนอตัวขอเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ.1998 โดยคาดหวังวจะใช้การแข่งขันมหกรรมกีฬาครั้งดังกล่าวเป็นพื้นที่เพื่อแสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาประเทศและการประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่ใน ค.ศ.1997 ทำให้รัฐบาลไทยในขณะนั้นปรับเปลี่ยนมุมมองและท่าทีอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยหันมาใช้การเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้เป็นพื้นที่นำเสนอภาพลักษณ์ของการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่อิงกับอัตลักษณ์ของสำคัญของชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งการปรับภาพลักษณ์เช่นนี้เป็นไปเพื่อฟื้นฟูความชอบธรรมและสร้างความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของสังคมไทย และใช้เป็นพื้นที่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศในช่วงที่กำลังเผชิญหน้ากับวิกฤติเศรษฐกิจ ลักษณะเช่นนี้แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างรัฐบาลกับการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติและความพยายามของรัฐบาลไทยในการใช้มหกรรมกีฬานานาชาติเป็นเครื่องมือทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมเพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีของชาติ

คำสำคัญ: เอเชียนเกมส์ 1998, วิกฤติเศรษฐกิจ, ภาพลักษณ์ของประเทศ

---

* Received 30 April 2026; Revised 16 May 2026; Accepted 25 May 2026

Abstract

The article titled “The 1998 Asian Games: Representing Thailand’s National Image amid the Economic Crisis” aims to examine how the Thai state utilized the 1998 Asian Games to construct and present the country’s image amid a significant national crisis known as the “Tom Yum Kung Crisis,” one of the most severe financial and economic crises in Thailand’s history. This study employs a historical methodology by analyzing official government documents, contemporary printed materials, and relevant academic works. The study indicated that the Thai government in the early 1990s-a period of rapid economic growth-bid to host the 1998 Asian Games with the expectation of using the event as a platform to showcase Thailand’s developmental potential and economic success to the international community. However, following the major economic crisis in 1997, the Thai government significantly adjusted its perspective and approach. It shifted toward using the 1998 Asian Games as a platform to project an image of the nation rooted in cultural heritage, emphasizing core national identity, traditional arts, and indigenous heritage in order to reinforce social cohesion, restore state legitimacy, and strengthen a sense of national identity during a period of crisis. In addition, the Asian Games served as a tourism promotion platform intended to stimulate economic activity and generate revenue during a difficult financial period. Overall, this study demonstrates the complex relationship between state power and international sporting mega-events, illustrating how sports can function as political, economic, and cultural instruments for reconstructing a positive national image. These efforts reflect the Thai government’s adaptive resilience in managing a nation’s international image even when confronted with a domestic crisis of unprecedented scale.

Keywords: 1998 Asian Games, Economic Crisis, The National Image

บทนำ

กีฬาเอเชียนเกมส์ (Asian Games - บทความนี้ใช้คำว่า ‘เอเชียนเกมส์’ ตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ยกเว้นในรายการอ้างอิงที่คงการสะกดว่า ‘เอเชี่ยนเกมส์’ ตามต้นฉบับเดิม เพื่อความถูกต้องตามหลักการอ้างอิงและเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูล) คือ การแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติของประเทศในทวีปเอเชียที่จัดขึ้นทุก ๆ 4 ปี โดยจัดการแข่งขันขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1951 จากการริเริ่มของ จี.ดี.สนธิ (G.D. Sondhi) นักการศึกษาคนสำคัญของอินเดียที่เสนอแนวคิดเรื่องการใช้เวทีกีฬาเพื่อให้ประเทศเอเชียที่เพิ่งได้รับเอกราชในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองมีเวทีการแข่งขันกีฬาที่ช่วยยกระดับมาตรฐานการกีฬา และเพื่อให้ประเทศที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและการเมืองเหล่านี้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทั้งนี้แนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากเยาวหระลาล เนห์รู (Jawaharlal Nehru) นายกรัฐมนตรีของอินเดียในขณะนั้นถึงขั้น

เคยตั้งชื่อกีฬารายการนี้ว่า “กีฬาแห่งชาวเอเชีย” (Asiatic Games) (สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2542) โดยในปัจจุบันกีฬาเอเชียนเกมส์มีสมาชิกเกือบ 50 ประเทศในเอเชียส่งนักกีฬาเข้าร่วมแข่งขันทำให้กีฬารายการนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นการแข่งขันกีฬานานาชาติที่ใหญ่เป็นอันดับสองของโลกรองจากกีฬาโอลิมปิก (Hong, F. & He, G., 2021)

นอกจากในแง่ของการแข่งขันกีฬาแล้ว กีฬาเอเชียนเกมส์ยังมีความสำคัญในแง่ที่เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกีฬากับบริบทและนัยยะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของทวีปเอเชียเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องอีกด้วย นับตั้งแต่จุดเริ่มต้นที่เกิดขึ้นโดยสอดคล้องกับนโยบายด้านการต่างประเทศของรัฐบาลอินเดียในขณะนั้นที่ต้องการก่อตั้งกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์สงครามเย็นที่มีการแบ่งขั้วทางการเมืองระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต และต่อมายังมีส่วนเชื่อมโยงกับการเมืองทวิภาคีระหว่างชาติคู่ขัดแย้ง รวมทั้งเป็นฐานทางวัฒนธรรมที่ช่วยพัฒนาความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างประเทศ และการสร้างอัตลักษณ์ของภูมิภาค (Hong, F. & He, G., 2021) ขณะที่ชาติเจ้าภาพผู้จัดการแข่งขันมักใช้กีฬารายการนี้เป็นพื้นที่แสดงภาพลักษณ์ของชาติตนสู่ความรับรู้ของนานาชาติ อาทิ อินเดียใช้กีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1951 แสดงภาพลักษณ์ของชาติเอกราชใหม่ที่มีประวัติศาสตร์และอารยธรรมที่ยาวนาน ญี่ปุ่นใช้กีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1958 แสดงภาพลักษณ์ของสันติภาพและการพัฒนาเศรษฐกิจ (Huebner, S., 2016) อินโดนีเซียใช้กีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1962 แสดงภาพลักษณ์ของชาติที่มั่นคง มีเสถียรภาพ ทันสมัยและการพัฒนา (Lutan, R., 2007) จีนใช้การเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1990 กระชับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านที่เคยขัดแย้งกันและแสดงภาพลักษณ์ความทันสมัยและรุ่งเรืองภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ (จินตวัฒน์ ศิริรัตน์, 2564)

สำหรับประเทศไทย มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกีฬาเอเชียนเกมส์ เพราะส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันกีฬารายการนี้ตั้งแต่การแข่งขันครั้งแรก ยังเคยรับหน้าที่เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์มาแล้วถึง 4 ครั้ง ใน ค.ศ. 1966, 1970, 1978 และ 1998 ทำให้ไทยเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์มากที่สุดในหมู่ชาติสมาชิกของกีฬารายการนี้ อย่างไรก็ตามการที่ไทยได้เป็นเจ้าภาพกีฬารายการนี้หลายครั้ง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่ชาติเจ้าภาพเดิมไม่สามารถจัดการแข่งขันได้ตามกำหนดการที่วางไว้ อาทิ การเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1966 แทนกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ และเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1978 แทนสิงคโปร์และปากีสถาน จากบทบาทดังกล่าวของไทยทำให้มีงานทางวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับไทยในฐานะเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์อยู่บ้าง ดังมีการอธิบายว่ารัฐบาลไทยใช้บทบาทเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1966 และ ค.ศ. 1970 เพื่อเสนอภาพลักษณ์ของชาติที่เรื่องการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับความสัมพันธ์ใกลชิดกับสถาบันกษัตริย์และกองทัพภายใต้บริบทสงครามเย็น (Huebner, S., 2016) หรือการอธิบายว่าไทยมีภาพลักษณ์เป็น “ผู้กอบกู้” กีฬารายการนี้ในยามขาดเจ้าภาพจัดการแข่งขัน (Karnjanakit, S. & Samahito, S., 2005) หรือการอธิบายว่าเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 อาจส่งผลทางบวกต่อเศรษฐกิจที่ถดถอยของประเทศ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2541) แต่ยังไม่มีงานวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการนำเสนอภาพลักษณ์ของรัฐไทยผ่านการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬารายการนี้ในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญหน้ากับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เรียกว่า “วิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง” ที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและภาพลักษณ์ของชาติอย่างรุนแรง จึงนำมาสู่ความต้องการศึกษาที่มีคำถามสำคัญ คือ รัฐไทยใช้การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 นำเสนอภาพลักษณ์ของประเทศอย่างไรภายใต้บริบทวิกฤติเศรษฐกิจ

โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์วิเคราะห์เอกสารจากหน่วยงานภาครัฐ สิ่งพิมพ์ร่วมสมัย และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับมหกรรมกีฬาในแง่ที่เป็นพื้นที่แสดงภาพลักษณ์ของรัฐในบริบทของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์กีฬาของไทยที่สัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศ

การเสนอตัวเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ 1998 ในห้วงยามแห่งความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ

ก่อนหน้าการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 นั้น ไทยเคยรับหน้าที่เป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์มาแล้ว 3 ครั้ง โดยทุกครั้งเกิดขึ้นในช่วงเวลาสังคมไทยตกอยู่ภายใต้บริบทของสงครามเย็นและภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร โดยเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1966 และ ค.ศ. 1970 เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร ขณะที่กีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1978 เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาลของพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดที่ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีผ่านการรัฐประหารที่เกิดขึ้นก่อนการจัดกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนั้นเพียงประมาณ 1 เดือน การที่ไทยเป็นเจ้าภาพจัดกีฬาเอเชียนเกมส์ในช่วงสงครามเย็นที่รัฐบาลและสังคมไทยให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติและจัดวางสถาบันกษัตริย์ไว้ในฐานะศูนย์กลางของสังคมไทยที่ยืนหยัดตรงข้ามกับการเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้รัฐบาลไทยใช้การเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1966 และ ค.ศ. 1970 เสนอภาพลักษณ์การเป็นชาติที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศควบคู่กับรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะสถาบันกษัตริย์และความสัมพันธ์กับกองทัพภายใต้บริบทสงครามเย็น (Huebner, S., 2016)

อย่างไรก็ตาม เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 สถานการณ์สงครามเย็นซึ่งดำเนินมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเริ่มคลี่คลายตัวลง ทั่วโลกจึงหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลักจนทำให้เศรษฐกิจโลกขยายตัวมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยจากการที่ญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้ย้ายฐานการผลิตออกสู่ต่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยได้รับอานิสงส์จากปัจจัยเหล่านี้จนทำให้เศรษฐกิจไทยในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ถึงครึ่งแรกของทศวรรษ 1990 เติบโตอย่างรวดเร็วจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมการพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ (สมภพ มานะรังสรรค์, 2541)

พร้อม ๆ กับที่เศรษฐกิจของไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว บริบทด้านความนิยมต่อการกีฬาของสังคมไทยก็กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน เห็นได้จากการที่รัฐบาลและภาคเอกชนของไทยในขณะนั้นสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬานานาชาติรายการสำคัญผ่านโทรทัศน์ให้ผู้ชมในประเทศไทยได้รับชมอย่างต่อเนื่อง อาทิ กีฬาโอลิมปิก ค.ศ. 1988 จากประเทศเกาหลีใต้ ฟุตบอลโลก ค.ศ. 1990 จากประเทศอิตาลี กีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1990 จากประเทศจีน การสัมผัสกับบรรยากาศเช่นนี้โดยเฉพาะการรับรู้ข้อมูลว่าประเทศในเอเชียประสบความสำเร็จในการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติคงมีส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้รัฐบาลไทยเริ่มพิจารณาความเป็นไปได้ในการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติเช่นกัน เนื่องจากการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬานานาชาติเป็นเวทีสำคัญที่ช่วยแสดงศักยภาพด้านการกีฬา การเติบโตทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ไปพร้อมกัน ด้วยเหตุนี้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีของไทยเมื่อ 23 และ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1990 จึงมีมติให้ประเทศไทยเสนอตัวเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ซึ่งมีกำหนดจัดขึ้นใน ค.ศ. 1998 (คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์, 2541)

การดำเนินการเพื่อขอเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 มาถึงจุดสำคัญ ในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1990 เมื่อคณะกรรมการสภาโอลิมปิกแห่งเอเชีย (Olympic Council of Asia: OCA) ใช้โอกาสช่วงการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1990 ที่กรุงปักกิ่งเพื่อสรรหาเจ้าภาพจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 โดยมีผู้เสนอตัวขอเป็นเจ้าภาพการแข่งขั้นครั้งนี้ 3 ราย คือ ไทย อินโดนีเซียและไต้หวัน ในการนี้ตัวแทนฝ่ายไทยค่อนข้างมั่นใจต่อศักยภาพของประเทศ ดังที่ พล.อ.เทียนชัย ศิริสัมพันธ์ ประธานคณะกรรมการเตรียมการคัดเลือกนักกีฬาทีมชาติไทยกล่าวว่าทางการจีนจัดการแข่งขัน ที่พักและบริการต่าง ๆ ได้ดี แต่ “...ถ้าให้ไทยจัด เราคงจัดได้ดีกว่านี้...” (มติชน 1, 2533) เช่นเดียวกับนายสันติภาพ เตชะวณิช รองประธานคณะกรรมการโอลิมปิกไทยกล่าวว่าฝ่ายไทยจะนำเสนอข้อมูลในการประชุมโดยใช้สโลแกนว่า Thailand Golden Place with Smiling หรือ “ประเทศไทยดินแดนทองของรอยยิ้ม” ทั้งยังระบุว่าไทยเตรียมการสร้างสปอร์ตคอมเพลกซ์ที่มีสนามกีฬาเกือบทุกประเภท สนามฝึกซ้อม บ้านพักนักกีฬาและศูนย์สื่อมวลชนบนเนื้อที่กว่า 170,000 ไร่ ที่ จ.พระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะใช้เงินลงทุนหลายหมื่นล้านบาทจากการลงทุนของรัฐบาลและเปิดให้เอกชนร่วมลงทุน โดยมีข้อมูลว่านักธุรกิจญี่ปุ่นหลายรายอาจร่วมลงทุนในโครงการนี้ (มติชน 2, 2533) และในที่สุดเมื่อสภาโอลิมปิกแห่งเอเชียพิจารณาข้อมูลจากทุกฝ่ายแล้วก็มีมติให้ไทยรับเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ที่จะจัดขึ้นใน ค.ศ. 1998 (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2541)

ในช่วงเวลาหลังจากสภาโอลิมปิกแห่งเอเชียมีมติให้ไทยเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1990 แล้ว กระแสความตื่นตัวเรื่องกีฬาในสังคมไทยยังคงเพิ่มสูงขึ้น เห็นได้จากยังคงมีการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬานานาชาติหลายรายการมายังสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง อาทิ ฟุตบอลชิงแชมป์แห่งชาติยุโรป ค.ศ. 1992 จากประเทศสวีเดน กีฬาโอลิมปิกที่บาร์เซโลน่า ประเทศสเปน ค.ศ. 1992 และฟุตบอลโลก ค.ศ. 1994 จากสหรัฐอเมริกา ซึ่งล้วนได้รับความสนใจอย่างสูงจากผู้ชมกีฬาในสังคมไทย ขณะที่สื่อมวลชนด้านกีฬาทั้งประเภทสิ่งพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึงขั้นที่บริษัทสื่อมวลชนด้านกีฬาบางรายในขณะนั้นสามารถขยายธุรกิจจนเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ได้สำเร็จ ภาวะเช่นนี้ก็มีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการบริโภคกีฬาในสังคมไทยให้เติบโตมากขึ้น (เนตรนภา ประกอบกิจ, 2545) บริบทเช่นนี้คงมีส่วนทำให้สังคมไทยให้ความสนใจต่อมหกรรมกีฬาระดับโลก และตระหนักว่าการเป็นเจ้าภาพจัดแข่งขันกีฬานานาชาติเป็นโอกาสสำคัญในการแสดงศักยภาพของประเทศสู่สายตาของนานาชาติ ดังนั้น ต่อมาเมื่อรัฐบาลไทยได้จัดการแข่งขันกีฬาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีเกมส์ (Southeast Asian Games: SEA Games) ขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อค.ศ.1995 และประสบความสำเร็จอย่างดีทั้งในแง่การจัดการและผลการแข่งขันก็ทำให้สังคมไทยเชื่อมั่นในศักยภาพของรัฐบาลไทยในการเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬานานาชาติ และอาจมีบางส่วนที่เริ่มจินตนาการถึงความสำเร็จของชาติในฐานะชาติเจ้าภาพการแข่งขันกีฬานานาชาติรายการที่ใหญ่ขึ้นในอนาคต

การได้รับสิทธิ์เป็นเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจของไทยกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงทำให้รัฐบาลและภาคเอกชนไทยเตรียมแผนการใช้งบประมาณเพื่อจัดการแข่งขันครั้งดังกล่าวเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อย่างขนานใหญ่ อาทิ การวางแผนสร้างสนามกีฬาความจุ 60,000 ที่นั่ง รวมทั้งวางแผนให้บริษัทบางกอกแลนด์ซึ่งเป็นบริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่มีชื่อเสียงสร้างสปอร์ตคอมเพลกซ์ขนาดใหญ่ อันประกอบด้วย สนามกีฬาในร่มขนาด 10,000 ที่นั่ง

1 อาคาร สนามกีฬาในร่มขนาด 5,000 ที่นั่ง 2 อาคาร และสนามกีฬาในร่มขนาด 3,000 ที่นั่ง 2 อาคาร สระว่ายน้ำสำหรับฝึกซ้อม สระว่ายน้ำสำหรับนันทนาการ สนามเทนนิส สนามฟุตบอลและสนามฝึกซ้อมกรีฑา สนามกีฬาฟุตบอล ขนาด 20,000 ที่นั่งและยิมเนเซียม 10,000 ที่นั่ง รวมถึงบ้านพักนักกีฬาโดยใช้งบประมาณ 3,112 ล้านบาท ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ตลอดจนงบประมาณปรับปรุงสนามศุภชลาศัยและศูนย์เยาวชนไทย - ญี่ปุ่น รวมทั้งมีแผนการสร้างรถไฟฟ้ามหานครเพื่อรองรับการเดินทางให้ทันช่วงที่มีการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งดังกล่าว (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2541)

นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรงบให้บริษัททางด่วนกรุงเทพใช้งบประมาณ 23,000 ล้านบาทก่อสร้างทางด่วน 2 เส้นทาง ที่ชื่อเรียกอย่างลำลองโดยสื่อมวลชนในเวลานั้นว่า “ด่วนเอเชียนเกมส์” คือ เส้นทาง แจ้งวัฒนะ - มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต - บางปะอิน และ เส้นทางอโศก - รามคำแหง- ศรีนครินทร์ ที่เปิดใช้งานทันกำหนดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งดังกล่าว (สยามกีฬา, 2541) เช่นเดียวกับที่องค์การโทรศัพท์และการสื่อสารแห่งประเทศไทยใช้งบประมาณ 2,000 ล้านบาท เพื่อลงทุนโครงการสื่อสารสำหรับการแข่งขันกีฬาครั้งดังกล่าว (ข่าวสด 1, 2540) ความตื่นตัวของการเตรียมการเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 เช่นนี้ทำให้มีการคาดหวังถึงความสำเร็จในอนาคตถึงขั้นมีการนำเสนอข่าวว่ารัฐบาลพยายามจะสร้าง “เมืองโอลิมปิก” อันเป็นเมืองใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวการขอเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิก ค.ศ. 2008 ในพื้นที่ อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ และ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี (มติชน 3, 2540) สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์กับเศรษฐกิจไทยกำลังพุ่งทะยาน และแสดงถึงความต้องการใช้การกีฬาครั้งนี้เพื่อแสดงภาพลักษณ์ด้านการพัฒนาและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศในเวลาดังกล่าวเป็นอย่างดี

ขณะเดียวกันบรรยากาศของเศรษฐกิจที่เติบโตก็ทำให้ภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศต่างสนใจที่จะให้การสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาครั้งสำคัญนี้ อาทิ นายเค. เอส. ลี ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการบริษัทไทยซัมซุง อิเล็กทรอนิกส์ จำกัด ระบุว่าบริษัทสนับสนุนงบประมาณในการจัดเอเชียนเกมส์ครั้งนี้เป็นเงิน 375 ล้านบาท (มติชน 2, 2540) บริษัทสวิตไทม์มิ่ง จำกัดจากสวิตเซอร์แลนด์สนับสนุนระบบนาฬิกาจับเวลาและสกอร์บอร์ดเป็นเงิน 262.5 ล้านบาท และบริษัทคอมพิวเตอร์ ACER จากไต้หวันสนับสนุนงบประมาณ 250 ล้านบาท (มติชน 3, 2540) เช่นเดียวกับนิตยสารเอเชียวีค (Asia Week) ที่ติดต่อขอเป็นผู้สนับสนุนการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ (มติชน 4, 2540) ขณะที่บริษัทธุรกิจบันเทิงของไทยหลายราย อาทิ บริษัทกันตนากรุ๊ป บริษัท เจ เอส แอล จำกัด องค์การค้าของคุรุสภาและบริษัทแกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเม้นท์ ยื่นประมูลเป็นผู้จัดพิธีเปิดกีฬาเอเชียนเกมส์ (มติชน 5, 2540) ความตื่นตัวจากภาคเอกชนเช่นนี้ทำให้นายศุภชัย พิศิษฐวานิช รองประธานคณะกรรมการฝ่ายการเงินและสิทธิประโยชน์เอเชียนเกมส์ครั้งนี้ประเมินว่าจะมีรายรับจากการขายลิขสิทธิ์การถ่ายทอดการแข่งขัน ผู้สนับสนุนการแข่งขัน การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ฯลฯ เป็นจำนวนเงินราว 3,225 ล้านบาท (มติชน 6, 2540) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนเช่นนี้สะท้อนว่ากีฬาครั้งดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงการกีฬากับรัฐและผลประโยชน์ทางธุรกิจของกลุ่มทุนที่หลากหลายทั้งภายในและต่างประเทศอย่างชัดเจน

ความมั่นใจและความทะเยอทะยานของรัฐบาลไทยในการเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 ในห้วงยามที่เศรษฐกิจไทยกำลังเติบโตอย่างรวดเร็วยังสะท้อนให้เห็นจากที่ทางการไทยเสนอคำขวัญของกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนั้นว่า ASIAN Victory หรือ “ชัยชนะของชาวเอเชีย” ซึ่งการเลือกคำขวัญเช่นนี้มิได้มุ่งสื่อความหมายเพียง

เรื่องกีฬาเพียงประการเดียว ดังที่นายสงบ ปานดอกไม้ อดีตรองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 อธิบายว่าคำขวัญดังกล่าว มิได้หมายถึง ชัยชนะในกีฬาเท่านั้น แต่ยังเป็นชัยชนะของเอเชียเหนืออุปสรรคและความยากจนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ชีค ฟาฮัด อัล อาหมัด อัลซาบาห์ (Sheikh Fahad Al-Ahmad Al-Jaber Al-Sabah) ประธานสภาโอลิมปิกแห่งเอเชียทำหนังสือถึงฝ่ายไทยว่าคำขวัญดังกล่าวส่อถึงความก้าวร้าวรุนแรงเกินไป เพราะกีฬาควรเป็นเรื่องของความสามัคคี และควรเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมและความสมานฉันท์มากกว่าเรื่องชัยชนะ (มติชน 7, 2540) อย่างไรก็ตามน่าสังเกตว่าเมื่อถึงการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 ซึ่งประเทศไทยกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงคำขวัญของกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้เป็น “มิตรภาพไร้พรมแดน” (Friendship beyond Frontiers) (คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์, 2541) ซึ่งมีน้ำเสียงที่นุ่มนวลขึ้น และแสดงถึงการลดทอนความหมายเรื่องชัยชนะและประเด็นด้านเศรษฐกิจลงไป

วิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งและผลกระทบต่อการจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ 1998

บรรยากาศอันรุ่งโรจน์ของเศรษฐกิจไทยในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ถึงต้นทศวรรษ 1990 ผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็ว เมื่อประเทศไทยเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่ใน ค.ศ. 1997 โดยวิกฤติดังกล่าวเริ่มต้นจากการที่ภาคธุรกิจของไทยกู้เงินจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากมาลงทุนในภาคธุรกิจและเก็งกำไรในธุรกิจต่าง ๆ ทั้งในภาคการผลิตและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงธุรกิจเติบโต ขณะเดียวกันก็มีเงินลงทุนระยะสั้นจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดภาพลวงตาของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า “เศรษฐกิจฟองสบู่” และมีส่วนทำให้ภาคการเงินการธนาคารปล่อยเงินกู้จำนวนมากให้ภาคเอกชน แต่เมื่อเศรษฐกิจไม่เติบโตตามที่คาดไว้จึงนำมาสู่การค้างชำระหนี้หรือกลายเป็นหนี้เสียในที่สุด นอกจากนั้นเงินทุนที่เข้ามาเหล่านี้ยังมีส่วนทำลายบทบาทด้านการจัดสรรทุนและการลงทุนของธนาคารในประเทศ รวมถึงการลงทุนล้นเกินและเก็งกำไรจนกลายเป็นวิกฤติที่ทำลายวิธีการสะสมทุนแบบเดิมในสังคมไทยลงในที่สุด (อภิชาต สถิตนิรามัย, 2564) และเมื่อประกอบเข้ากับการเก็งกำไรค่าเงินบาทจากนักลงทุนในตลาดเงินระหว่างประเทศ ความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจไทยจึงลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เศรษฐกิจไทยที่เคยพุ่งทะยานมาเกือบทศวรรษต้องประสบภาวะวิกฤติ และต่อมาวิกฤตินี้ยังลุกลามเป็นวิกฤติการเงินของอีกหลายประเทศในเอเชีย (Asian Financial Crisis) อีกด้วย

ภายใต้บริบทของวิกฤติเศรษฐกิจที่รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยพยายามรักษาเสถียรภาพของค่าเงินบาท แต่ไม่อาจหยุดยั้งสถานการณ์ดังกล่าวได้ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงต้องประกาศลอยตัวค่าเงินบาทเมื่อ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 ทำให้มูลค่าของค่าเงินบาทอ่อนค่าลงเกือบเท่าตัว จนทำให้ภาคเอกชนที่กู้เงินจากต่างประเทศมีภาวะหนี้สินสูงขึ้นเป็น 2 เท่าและไม่สามารถชำระหนี้ได้นำมาสู่การเกิดหนี้เสียในระบบธนาคาร นักธุรกิจจำนวนมากเข้าสู่ภาวะล้มละลาย อัตราการว่างงานสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลไทยจึงตัดสินใจกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) เพื่อนำมาฟื้นฟูประเทศโดยแลกกับข้อแลกเปลี่ยนหลายประการ อาทิ การลดค่าใช้จ่ายและควบคุมงบประมาณภาครัฐ ปฏิรูประบบการเงินโดยการปิดและฟื้นฟูสถาบันการเงินที่มีปัญหา ปรับนโยบายทางการเงิน การเปลี่ยนแรงจูงใจของตลาด

ให้เน้นความสำคัญกับกิจกรรมที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศ (ฝ่ายการวิจัยนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540) แต่ถึงกระนั้นผลพวงจากวิกฤติเศรษฐกิจครั้งนี้ยังส่งผลกระทบที่รุนแรงต่อรัฐบาลจนทำให้พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่นำโดยนายชวน หลีกภัย

วิกฤติเศรษฐกิจครั้งสำคัญดังกล่าวส่งผลกระทบมายังการเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 เช่นกัน เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงฝ่ายการเมืองที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ โดยเดิมทีในช่วงต้น ค.ศ. 1997 รัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธมอบหมายให้นายสุขวิช รังสิตพล รองนายกรัฐมนตรีรับหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนั้น (ข่าวสด 2, 2540) แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในช่วงกลางปีดังกล่าวก็ได้มีการแต่งตั้ง นายพิชัย รัตตกุล รองนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลใหม่เข้ารับหน้าที่ดังกล่าว ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 จะเริ่มขึ้นในราวหนึ่งปีข้างหน้าทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ขาดความต่อเนื่องและล่าช้า

นอกจากการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่รับผิดชอบจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 แล้ว บริบทของวิกฤติเศรษฐกิจที่รัฐบาลไทยต้องดำเนินนโยบายรัดเข็มขัดทางการคลังและควบคุมงบประมาณอย่างเข้มงวดก็ส่งผลกระทบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อการเตรียมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 เช่นกัน เพราะนโยบายดังกล่าวทำให้ต้องลดงบประมาณจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 ที่วางไว้จากราว 3,052 ล้านบาท เป็น 2,254.974 ล้านบาท (ข่าวสด 3, 2540) และต้องปรับงบประมาณลงอีกหลายครั้ง จนกระทั่งเหลือเพียง 2,088 ล้านบาท (คณะกรรมาธิการท่องเที่ยวและการกีฬา วุฒิสภา, 2541) จากปัญหาเช่นนี้ทำให้คณะกรรมการจัดการแข่งขันพยายามแก้ไขปัญหาโดยการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อนำเงินมาสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการแข่งขันกีฬาครั้งนี้เป็นเงิน 1,200 ล้านบาท (มติชน 8, 2540) แต่ที่สุดก็ได้งบประมาณจากสลากกินแบ่งดังกล่าวเพียง 300 ล้านบาทเท่านั้น (คณะกรรมาธิการท่องเที่ยวและการกีฬา วุฒิสภา, 2541) เช่นเดียวกับภาคเอกชนที่เคยรับเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ.1998 ก็ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจไม่แพ้กันจนส่งผลกระทบต่อการสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาครั้งนี้ ดังกรณีของบริษัท สามารถคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ขอลดการสนับสนุนงบประมาณจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้จาก 10 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เหลือเพียง 2 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เนื่องจากบริษัทต้องนำเงินไปใช้เพื่อการชำระหนี้สินในต่างประเทศ (มติชน 1, 2541) สถานการณ์ที่ภาครัฐและภาคเอกชนประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงเช่นนี้ทำให้การจัดกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้เป็นไปด้วยความยากลำบากทันที

การที่กีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 สัมพันธ์กับบริบททางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสภาวะเศรษฐกิจและข้อจำกัดทางการคลังของประเทศในแต่ละช่วงเวลาเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความย้อนแย้งที่สำคัญ คือ การวางแผนจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 เกิดขึ้นในช่วงเวลาแห่งความรุ่งโรจน์ทางเศรษฐกิจในช่วงต้นทศวรรษ 1990 จึงทำให้ภาครัฐและเอกชนต่างพร้อมให้การสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาครั้งนี้ แต่เมื่อถึงเวลาของการจัดการแข่งขันจริงกลับปรากฏว่าเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 จำต้องเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจไทยกำลังตกต่ำที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ จึงทำให้การจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ที่วางแผนขึ้นในช่วงเศรษฐกิจรุ่งเรืองได้รับผลกระทบทันทีที่ฟองสบู่เศรษฐกิจดังกล่าวแตกสลายลง

การนำเสนอภาพลักษณ์ของรัฐไทยผ่านเอเชียนเกมส์ 1998 ภายใต้บริบทวิกฤติเศรษฐกิจ

วิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ค.ศ. 1997 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงไปยังแทบทุกภาคส่วนในสังคมไทย นับตั้งแต่การพังทลายของระบบเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ การเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล ทั้งยังนำไปสู่วิกฤติความเชื่อมั่นของรัฐบาลและภาคเอกชนไทยที่เคยมีต่อความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศในช่วงทศวรรษก่อนหน้าลงไป ขณะเดียวกันเมื่อรัฐบาลไทยต้องเข้าสู่การพึ่งพาเงินกู้และมาตรการต่าง ๆ จากสถาบันการเงินระหว่างประเทศที่เข้ามามีบทบาทกำหนดเงื่อนไขของผู้ให้กู้ก็ทำให้รัฐไทยสูญเสียความสามารถในการกำหนดชะตากรรมทางเศรษฐกิจของตนเอง ลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้คนในสังคมไทยบางส่วนอาจสูญเสียความเชื่อมั่นต่อศักยภาพและอัตลักษณ์ของชาติไปด้วย ดังนั้น เมื่อพิจารณาย้อนไปถึงการที่รัฐบาลและภาคเอกชนไทยเคยคาดหวังว่ากีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 จะเป็นเวทีแสดงออกถึงภาพลักษณ์ด้านความสำเร็จในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็อาจกล่าวได้ว่าวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งได้ส่งผลสั่นคลอนต่อภาพลักษณ์และความคาดหวังของมหกรรมกีฬาครั้งนี้อย่างรุนแรง

นอกจากวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งจะส่งผลต่อการปรับลดงบประมาณในการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 แล้ว วิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าวยังทำให้รัฐบาลและภาคเอกชนไทยเริ่มปรับเปลี่ยนการให้ความหมายภาพลักษณ์ของกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้เสียใหม่เช่นกัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยมองว่ากีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้เป็นพื้นที่แสดงภาพลักษณ์ด้านความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศให้กลายเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานจากอัตลักษณ์ของสำคัญของชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การปรับเปลี่ยนท่าทีเช่นนี้อาจเป็นผลพวงของความผิดหวังจากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจที่เพิ่งผ่านพ้นมาจึงทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยหันมาให้ความหมายใหม่แก่ภาพลักษณ์ของประเทศโดยการส่งเสริมและเน้นย้ำอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อฟื้นฟูความชอบธรรมและสร้างความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง ขณะเดียวกันรัฐบาลไทยยังมุ่งหวังที่จะใช้ภาพลักษณ์ใหม่นี้เป็นพื้นที่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประเทศในช่วงที่กำลังเผชิญหน้ากับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจครั้งสำคัญ ด้วยเหตุนี้ภาครัฐและเอกชนไทยในเวลานั้นจึงเน้นย้ำภาพลักษณ์ใหม่นี้ในฐานะทรัพยากรที่สามารถนำมาเป็นมูลค่าเพื่อใช้ฟื้นฟูประเทศอีกครั้งหนึ่ง

กระบวนการสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 พยายามนำเสนอภาพลักษณ์ใหม่ของไทยสู่สายตานานาชาติ คือ การผสานอัตลักษณ์สำคัญของชาติเข้าเป็นส่วนหนึ่งขององคาพยพต่าง ๆ ของกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ โดยอัตลักษณ์สำคัญที่รัฐบาลไทยในเวลานั้นเลือกใช้ คือ สถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของชาติ โดยได้จัดให้มีการบูรณาการเรื่องราวเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของมหกรรมกีฬานานาชาติครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่พิธีการเตรียมไฟพระฤกษ์ที่พระราชทานโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ โดยการใช้แว่นพระสูรยกานต์รับแสงอาทิตย์ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน (คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์, 2541) รวมทั้งการที่รัฐบาลได้ทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ เป็นประธานพิธีเปิดกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ ทั้งยังมีพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ร่วมเสด็จในพิธีเปิดและอีกหลายกิจกรรมของกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ และมีการบรรจุเรื่องราวเกี่ยวกับองค์กษัตริย์เข้าเป็นส่วนหนึ่งในพิธีเปิดกีฬาครั้งนี้ อาทิ การขับร้องประสานเสียงเพลงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รวมถึงการที่นายชวน หลีกภัยนายกรัฐมนตรีใช้ช่วงเวลาในพิธีเปิด

การแข่งขันถวายพระพรชัยมงคลและจุดเทียนชัยถวายพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ วงดุริยางค์โรงเรียนภปร. ราชวิทยาลัยขับร้องและบรรเลงเพลงสดุดีมหาราชา พร้อมแปรขบวนเป็นสัญลักษณ์พระปรมาภิไธยย่อ ภปร. (ไทยรัฐ 1, 2541) ส่วนพิธีปิดการแข่งขันมีการแสดงชุดพระมหาชนก (คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์, 2541) อันเป็นส่วนหนึ่งของตำนานชาดกที่เน้นเรื่องความเพียรในพระพุทธศาสนาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ทรงนำมาพระราชนิพนธ์เผยแพร่ในสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้สะท้อนว่าผู้จัดเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ได้ปรับเปลี่ยนท่าทีจากความต้องการการแสดงถึงภาพลักษณ์ที่เน้นความทะเยอะทะยานทางเศรษฐกิจระดับนานาชาติมาสู่การให้ความสำคัญกับรากฐานทางจารีตและวัฒนธรรมในสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง โดยการอ้างอิงสถาบันกษัตริย์เป็นแกนกลางของกระบวนการนี้แสดงถึงความพยายามของรัฐไทยในการนำเสนอภาพลักษณ์ของสังคมไทยในฐานะสังคมที่เป็นเอกภาพ มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องยาวนาน เป็นการแสดงให้เห็นว่าแม้เศรษฐกิจของประเทศอาจมีความผันผวนทางเศรษฐกิจ แต่ยังมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มั่นคงพร้อมรับมือต่อสถานการณ์วิกฤติของประเทศได้อย่างดี และหากพิจารณาว่าในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นระยะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ พระราชทานแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่กลายเป็นแนวคิดหลักสำหรับการปรับตัวของไทยหลังวิกฤติเศรษฐกิจ (ธีรัตม์ พณิชอุดมพัชร์, 2567) ก็อาจเป็นได้ว่าการเสนอเรื่องเกี่ยวกับองค์กษัตริย์ก็เป็นเพราะรัฐบาลไทยในขณะนั้นต้องการนำเสนอทิศทางเศรษฐกิจใหม่ของประเทศหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจครั้งสำคัญเช่นกัน

ขณะเดียวกัน และเอกชนไทยยังพยายามนำเสนอการนำเสนอภาพลักษณ์ของการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ด้วยการนำเสนออัตลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองของไทยในกิจกรรมต่าง ๆ ของกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ โดยเฉพาะในพิธีเปิดการแข่งขันที่มีการแสดงชุด “รุ่งอรุโณทัย” ที่ใช้นักแสดงแต่งกายแบบไทยประยุกต์แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับขบวนสุริยะเทพ และการให้นักแสดงแปรขบวนเป็นการละเล่นพื้นบ้านของไทย อาทิ มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร แม่งู รวมถึงการแสดงชุด “ทวยเทพปิติอำนวยชัย” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทพเจ้า อาทิ พระอิศวร ยักษ์ พญานาค (ไทยรัฐ 2, 2541) นอกจากนี้ ยังมีภาคส่วนอื่น ๆ ที่ร่วมขับเคลื่อนกระบวนการดังกล่าว อาทิ กรุงเทพมหานครร่วมมือกับห้างสรรพสินค้าเวิร์ลเทรดเซ็นเตอร์จัดแสดงการละเล่นและวัฒนธรรมอาหารไทยเพื่อต้อนรับนักกีฬาและนักท่องเที่ยว ขณะที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดนิทรรศการ “เครื่องจักสาน: มรดกร่วมในเอเชียแปซิฟิก โดยแสดงเครื่องจักสานจากหลายประเทศ (ไทยรัฐ 3, 2541) รวมทั้งจัดรถตุ๊กตุ๊ก 3 ล้อเครื่องซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการขนส่งสาธารณะสำคัญในกรุงเทพฯ เป็นยานพาหนะรับส่งนักกีฬาในพื้นที่บ้านพักนักกีฬา (ไทยรัฐ 4, 2541) นอกจากนั้นในพิธีปิดกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ก็นำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่นของไทยผ่านการแสดงของศิลปินนักร้องที่เป็นตัวแทนภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยที่ขับร้องเพลงซึ่งมีลักษณะเด่นจากภูมิภาคของตน คือ เอกชัย ศรีวิชัยจากภาคใต้ร้องเพลง “เที่ยวใต้” จินตหรา พูนลาภจากภาคอีสานร้องเพลง “รักโผล่โสนแย้ม” จรัล มโนเพ็ชรจากภาคเหนือร้องเพลง “สาวมอเตอร์ไซค์” และอาภาพร นครสวรรค์จากภาคกลางร้องเพลง “ปิดแล้วค่ะ” (มติชน 2, 2541) ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนว่าภาคส่วนต่าง ๆ ของไทยได้ใช้กีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้นำเสนอภาพลักษณ์ของการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมด้วยการสื่อสารอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองของสังคมไทย

ออกสู่สายตาของผู้ชมทั้งในและต่างประเทศในช่วงเวลาที่วิกฤติเศรษฐกิจกำลังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่ออัตลักษณ์ร่วมของสังคมไทย ลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงการผละออกจากจินตนาการเรื่องความสำเร็จทางเศรษฐกิจให้หวนกลับมาขับเน้นอัตลักษณ์และจารีตความเป็นท้องถิ่นอีกครั้ง

นอกจากการนำเสนอภาพลักษณ์ของการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่อิงกับอัตลักษณ์ของสำคัญของชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะถูกใช้เพื่อฟื้นฟูความชอบธรรมและสร้างความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของสังคมไทยแล้ว ภาพลักษณ์ดังกล่าวยังถูกใช้เป็นพื้นที่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศในช่วงที่กำลังเผชิญหน้ากับวิกฤติเศรษฐกิจอีกด้วย เพราะในเวลาดังกล่าวทั้งรัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นต้องหารายได้จากหลายแหล่งเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ในการนี้รายได้จากการท่องเที่ยวถือเป็นกลจักรสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ดังเห็นได้จากการที่รัฐบาลไทยในเวลานั้นเสนอแผนการท่องเที่ยว Amazing Thailand ขึ้น และในเวลานั้นเองรัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องก็คาดหวังว่าจะใช้มหกรรมกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 เป็นพื้นที่การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ เนื่องจากในช่วงการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์จะมีนักกีฬาจาก 43 ประเทศ จำนวนประมาณ 10,000 คนเข้าร่วมการแข่งขัน รวมทั้งมีผู้เกี่ยวข้องกับการกีฬาจากนานาประเทศอีกราว 8,800 คน และคาดว่ามีนักท่องเที่ยวราว 750,000 คน ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2541) โดยนายจุรินทร์ ลักษณะวิศิษฏ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่ดูแลการท่องเที่ยวในขณะนั้นหวังว่าจะใช้กีฬาเอเชียนเกมส์ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากชาติที่มีศักยภาพและมีแนวโน้มจะได้เหรียญทองเป็นจำนวนมาก อาทิ ญี่ปุ่น จีน เกาหลี กับตลาดที่มีประชากรมาก เช่น อินเดีย และตลาดใหม่ เช่น อิหร่าน โดยตัวเขาจะเดินทางไปประชาสัมพันธ์กีฬาครั้งนี้ที่จีน ญี่ปุ่นและอินเดีย เพราะคาดหวังว่าจะทำรายได้จากนักท่องเที่ยวช่วงกีฬาเอเชียนเกมส์เป็นเงิน 25,000 ล้านบาท (ประชาชาติธุรกิจ, 2541)

ด้วยเหตุผลที่ จะมีนักกีฬาและนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากขึ้นในช่วงกีฬาเอเชียนเกมส์จึงทำให้รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เรื่องราวแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของไทยให้สอดคล้องกับปีแห่งการท่องเที่ยวที่นำเสนอแนวคิด Amazing Thailand (คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์, 2541) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้จึงนำภาพลักษณ์ของการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่อิงกับอัตลักษณ์ของสำคัญของชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเผยแพร่แก่ชาวต่างชาติที่เข้ามาปฏิบัติภารกิจเกี่ยวข้องกับกีฬาเอเชียนเกมส์และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศในเวลาดังกล่าว ตัวอย่างสำคัญ คือ การที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดรายการท่องเที่ยวแบบให้เปล่าแก่ผู้สื่อข่าวและเจ้าหน้าที่ด้านการกีฬาจากต่างชาติในช่วงกีฬาเอเชียนเกมส์ โดยนำชมสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของไทย คือ พระบรมมหาราชวัง เยาวราชและตลาดดอกไม้ คลองและวัดอรุณราชวราราม ตลาดน้ำดำเนินสะดวกและสวนสามพราน รวมถึง จ.พระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ยังการร่วมมือกับบริษัทการบินไทย (มหาชน) จัดรายการท่องเที่ยวราคาพิเศษโดยมีรายการท่องเที่ยว อาทิ การขี่ช้างล่องแพและเดินป่าในพื้นที่ภาคเหนือของไทย รวมถึงการเที่ยวทะเลฝั่งอันดามัน (คณะกรรมาธิการท่องเที่ยวและการกีฬา วุฒิสภา, 2541) ขณะที่ในพิธีปิดกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ก็ได้มีการฉายวิดีทัศน์และการแปรอักษรประชาสัมพันธ์โครงการท่องเที่ยวไทย Amazing Thailand 1998 - 1999 (คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์, 2541) กระบวนการเหล่านี้จึงสะท้อนถึงการที่รัฐบาลไทยและภาคส่วน

ที่เกี่ยวข้องใช้เอเชียนเกมส์ครั้งนี้เป็นเครื่องมือนำเสนอภาพลักษณ์เรื่องการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่อิงกับอัตลักษณ์ของสำคัญของชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของไทยในเวลาที่ประเทศจำเป็นต้องฟื้นฟูรายได้และความเชื่อมั่นของประเทศภายใต้ภาวะวิกฤติ

สรุป

รัฐบาลไทยในช่วงต้นทศวรรษ 1990 ซึ่งอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเติบโตเสนอตัวเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ค.ศ. 1998 โดยหวังว่าจะใช้กีฬารายการดังกล่าวเป็นพื้นที่แสดงภาพลักษณ์ของชาติในด้านการพัฒนาประเทศและความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตามวิกฤติเศรษฐกิจใน ค.ศ. 1997 ทำให้รัฐบาลไทยต้องปรับท่าทีและนโยบายต่อการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งนี้ โดยหันมาใช้กีฬารายการนี้เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ของการเป็นชาติที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่อิงกับอัตลักษณ์ของสำคัญของชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การปรับภาพลักษณ์เช่นนี้ทำไปเพื่อฟื้นฟูความชอบธรรมและสร้างความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของสังคมไทย และใช้เป็นพื้นที่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงถึงประวัติศาสตร์กีฬาของไทยที่สัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของประเทศ และการทำความเข้าใจแนวทางของรัฐในการใช้กิจกรรมกีฬาเป็นส่วนหนึ่งในการรับมือปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างการกีฬาวัฒนธรรม การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรายได้ของประเทศในอนาคต และสะท้อนถึงการปรับรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาเป็นทุนที่สร้างมูลค่าให้ประเทศในช่วงที่เผชิญหน้ากับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2541). แนวทางการจัดเตรียมสถานที่แข่งขัน การแข่งขันกีฬาเอเชี่ยนเกมส์ครั้งที่ 13 กรุงเทพมหานคร 2541. กรุงเทพมหานคร: การกีฬาแห่งประเทศไทย.

ข่าวสด 1. (16 พฤศจิกายน 2540). “เตรียมลดงบจัดเอเชี่ยนเกมส์แต่จะคงฟอร์มใหญ่ดังเดิม”. ข่าวสด, หน้า 14.

ข่าวสด 2. (7 มกราคม 2540). “รองฯ สุขวิชฟิตนัดประชุมรฝ่ายด่วน ชิงชัยไม่น้อยหน้า”. ข่าวสด, หน้า 15.

ข่าวสด 3. (19 เมษายน 2540). “ฮัลโหลอชก.ทุ่ม 2 พันล้านเปิดใช้ก่อน 3 ด”. ข่าวสด, หน้า 14.

คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์. (2541). รายงานการแข่งขันเอเชี่ยนเกมส์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชี่ยนเกมส์.

คณะกรรมาธิการท่องเที่ยวและการกีฬา วุฒิสภา. (2541). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้กีฬา: กรณีศึกษาการจัดการแข่งขันกีฬาเอเชี่ยนเกมส์ ครั้งที่ 13 (หน้า 29). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

จินตวัฒน์ ศิริรัตน์. (2564). การทูตกีฬาของญี่ปุ่น จีนและเกาหลีใต้: บทบาทของกีฬาในการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเศรษฐกิจ (หน้า 55-93). ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไทยรัฐ 1. (4 ธันวาคม 2541). “โอ เอเชี่ยนเกมส์”. ไทยรัฐ, หน้า 24.

ไทยรัฐ 2. (7 ธันวาคม 2541). “แสดงชุดเฉลิมพระเกียรติ”. ไทยรัฐ, หน้า 17.

ไทยรัฐ 3. (4 ธันวาคม 2541). “ต้องจดจำ”. ไทยรัฐ, หน้า 19.

ไทยรัฐ 4. (20 ธันวาคม 2541). “ต้องจดจำ”. หน้า 19.

ธีรัตม์ พณิชอุดมพัชร์. (2567). การก่อตัวและดำรงอยู่ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทางนโยบายของรัฐไทย ระหว่างปี 2540-2566. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เนตรนภา ประกอบกิจ. (2545). พัฒนาการของวัฒนธรรมฟุตบอลต่างประเทศในสังคมไทย พ.ศ. 2509-2544. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประชาชาติธุรกิจ. (7 กันยายน 2541). “จุรินทร์ใส่เกียร์รายได้ท่องเที่ยว อชก. กวาดเงินส่งท้าย 25,000 ล”. ประชาชาติธุรกิจ, หน้า 21.

ฝ่ายการวิจัยนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2540). วิกฤติเศรษฐกิจไทย: สู่การชำระหนี้เพื่อฟื้นฟูประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

มติชน 1. (24 กันยายน 2533). “ชาติชายขอข้อมูลจีนจัด อชก. ดันสันติภาพเป็นเลขาฯ โอซีเอ”. มติชน, หน้า 23.

มติชน 1. (16 มกราคม 2541). “สามารถฯ ยันให้อชก. 2 ล้านดอลลาร์ / โอซีเอฮึ่มฟ้อง”. มติชน, หน้า 22.

มติชน 2. (27 กันยายน 2533). “ไทยชัวร์ได้จัด อชก. 1998!”. มติชน, หน้า 23.

มติชน 2. (21 กุมภาพันธ์ 2540). “เอเชียวีค หนุนอชก.13 เอบียู วีดลิขสิทธิ์จอแก้ว”. มติชน, หน้า 22.

มติชน 2. (21 ธันวาคม 2541). “ปิดฉากบางกอกเกมส์กำสรดอาลัยลาถวิลหาอีก 4 ปี”. มติชน, หน้า 1-22.

มติชน 3. (15 มกราคม 2540). “ต่างชาติหนุนอชก 512 ล้าน!”. มติชน, หน้า 14.

มติชน 4. (25 กุมภาพันธ์ 2540). “ซัมซุงขึ้นฐานผลิตในไทยลดต้นทุน 30%”. มติชน, หน้า 25.

มติชน 5. (23 มีนาคม 2540). “พลิกปูมแผนสร้างเมืองใหม่โอลิมปิก”. มติชน, หน้า 10.

มติชน 6. (18 มิถุนายน 2540). “โอซีเอย้ำเปลี่ยนคำขวัญอชก”. มติชน, หน้า 22.

มติชน 7. (21 ตุลาคม 2540). “4 ยักษ์ใหญ่เสนอตัวประมูลพิธีเปิด-ปิดอชก”. มติชน, หน้า 14.

มติชน 8. (2 พฤศจิกายน 2540). “ออกหวย อชก.อีก 1,200 ล”. มติชน, หน้า 14.

สมบัติ กาญจนกิจ. (2541). บางกอกเกมส์ 1998: ผลบวกทางเศรษฐกิจและสังคมไทย. สุทธิปริทัศน์, 12(38), 41-48.

สมภพ มานะรังสรรค์. (2541). เศรษฐกิจแบบฟองสบู่กับผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).

สยามกีฬา. (5 ธันวาคม 2541). “ด่วนเอเชี่ยนเกมส์ เปิดแล้ว”. สยามกีฬา, หน้า 17.

อภิชาต สถิตนิรามัย. (2564). เส้นทางเศรษฐกิจไทยจากต้มยำกุ้งสู่ต้มกบ. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน.

Hong, F. & He, G. (2021). The Asian Games, Asian sports and Asian politics. In Hong F. & Zhouxiang, L. (Eds.), The Routledge handbook of sport in Asia. (pp. 493-504). London and New York: Routledge.

Huebner, S. (2016). Pan-Asian sports and the emergence of modern Asia 1913-1974. Singapore: NUS Press.

Karnjanakit, S. & Samahito, S. (2005). Thailand and the Asian Games: Coping with Crisis. Sport in Society, 8(3), 440-448.

Lutan, R. (2007). Indonesia and the Asian Games: Sport, nationalism and the “New Order”. In F. Hong (Ed.), Sport, nationalism and orientalism: The Asian Games. (pp. 47-66). London and New York: Routledge.